

FINSKA GYMNASISTERS ANVÄNDNING AV SVENSKA PÅ
FRITIDEN OCH ATTITYDER TILL SVENSKAN

Henna Irvankoski
Kandidatavhandling
i nordisk filologi
Humanistiska
fakulteten
Uleåborgs universitet
Maj 2017

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.1. Syfte.....	4
1.2. Material och metod	4
2. TEORETISK BAKGRUND	6
2.1. Språkanvändning.....	6
2.2. Attityder till språk	8
3. ANALYS OCH RESULTAT	11
3.1. Informanternas bakgrundsinformation	11
3.2. Användning av svenska på fritiden	11
3.3. Attityder till svenskan och dess användning	15
4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	18
LITTERATURFÖRTECKNING	20
BILAGA. Enkät.....	21

1. INLEDNING

Jag anser att språkinläring som sker utanför klassrummet är en viktig del av hela språkinlärningsprocessen. Fritidsspråkanvändningen kan hjälpa att lära sig sådana saker som man inte nödvändigtvis kan lära sig i skolan, till exempel ett naturligt sätt att tala eller kulturella saker. Jag har själv upptäckt att man lär sig språk bäst när man också använder dem på fritiden. Jag har också hört ett påstående enligt vilket ”finska studerande inte använder svenska utanför skolan” och jag vill ta reda på om det här stämmer.

Som blivande språklärare anser jag att det är bra att få en uppfattning av gymnasisternas användning av svenska på fritiden och attityder till svenska och dess användning. Jag kan senare utnyttja mina forskningsresultat på arbetet och fundera på hur man som lärare kan motivera studerande att använda svenska på fritiden och vilka användningssätt av språket intresserar studerande. Jag valde gymnasister som informantgrupp eftersom jag tror att de är mer självständiga och använder mer språk på fritiden än elever i högstadiet. Jag ville också studera både språkanvändning och attityder till svenska för jag tror att det finns ett samband mellan dem. Om studerande har positiva attityder till svenska, använder de troligen också svenska utanför skolan och vice versa.

Inom attitydundersökningen har viktiga forskare varit Robert Gardner (Gardner via Abrahamsson 2009) och den svenska forskaren Jan Einarsson (2009). Jag skriver om deras teori gällande attityder till och motivation för språkinläringen. Jag presenterar också Leo van Liers (1996) och Jim Cummins (Cummins via Schmidt 2016) teori om språkanvändningen och dess betydelse för språkinläringen.

Jag presenterar också några tidigare forskningsresultat och jag jämför dem med mina egna resultat. Eeva Tuokko (2009) har gjort en ganska omfattande undersökning om finska niondeklassisternas språkkunskaper i B-svenska, språkanvändning och attityder till svenska. Raili Hildén och Juhani Rautopuros (2014) undersökning presenterar också forskningsresultat gällande niondeklassisternas språkanvändning på fritiden och attityder till svenska, men informantgruppen var niondeklassister som studerar A-svenska.

Jag anser att det är viktigt att fortsätta forska språkanvändning som sker utanför skolan för jag hittade inte till exempel en omfattande undersökning om finska gymnasisters användning

av svenska på fritiden. Jag anser också att det är viktigt att forska hur gymnasister eller andra elever skulle vilja använda svenska eller andra språk på fritiden och om de har haft tillräckligt möjligheter för det.

1.1. Syfte

Syftet med min kandidatavhandling är att få en uppfattning av finska gymnasisters användning av svenska på fritiden i Uleåborg. Med användningen menar jag att tala, att lyssna, att läsa och att skriva. Jag ska ta reda på följande frågor:

- 1) Hur, var och hur mycket använder gymnasister svenska på fritiden i Uleåborg?
- 2) Vilka slags orsaker finns det om gymnasister inte använder svenska utanför skolan?
- 3) Anser gymnasister att de har haft tillräckligt möjligheter att använda svenska?
- 4) Skulle gymnasister vilja använda mer svenska på fritiden, men de har inte haft möjlighet för det?
- 5) Hur har läraren motiverat gymnasister att använda svenska?
- 6) Hur förhåller sig gymnasister till svenska och användning av svenska på fritiden?

1.2. Material och metod

Jag använder som forskningsmaterial svar på enkäten, som jag insamlade i två gymnasier i Uleåborg i april 2017. Jag var själv närvarande när informanterna svarade på frågor och jag berättade också lite om min undersökning. I undersökningen deltog sammanlagt 53 informanter, 23 män och 30 kvinnor. Jag frågade i enkäten bakgrundsinformation som informanternas ålder, kön, modersmål och när de har börjat studera svenska samt hur många kurser i svenska de har haft i gymnasiet. I enkäten hade jag flervalsfrågor, öppna frågor och Likertskalor. I Likertskalor tog informanter ställning till påståenden. De kunde också välja om de var helt av samma åsikt, någorlunda av samma åsikt, om de inte kunde säga, om de var någorlunda av annan åsikt eller var helt av annan åsikt (se Bilaga).

Ellen Bijvoet (2008:124–125) presenterar i sin artikel ”Attityder till språk” vilka slags för- och nackdelar enkätundersökningen har. Att använda enkäter för materialinsamling är ett

ganska lätt sätt att få svar på frågor, men när det gäller öppna frågor, kan svaren vara svårtolkade och de kan skilja sig från varandra ganska mycket. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009:73–74) nämner också att enkätundersökningen inte ger möjlighet att förklara frågor eller rätta fel, vilket till exempel är möjligt i intervjun. Det är också möjligt att många inte svarar på alla frågor eller att de svarar kort på öppna frågor.

Jag anser att direkta frågor fungerar bra för att undersöka gymnasisternas språkanvändning och man troligen får svar på de frågor som man söker svar på. Hirsjärvi, Remes och Sajavaara (2004:184) skriver också att enkätundersökningen är ett effektivt sätt att insamla material från många informanter. Det är ändå lite problematiskt när det gäller attityder. För det är möjligt att informanterna svarar på så sätt som de tror att de borde svara när man undersöker attityder med direkta frågor (Nordberg 2008:32). Därför skulle det vara bättre att undersöka attityder med indirekta metoder, men jag hade tyvärr inte tid eller möjlighet för det.

Min undersökning är både kvantitativ och kvalitativ för jag anger siffror för att visa skillnader mellan olika svar och för att visa vilka svarsalternativ som har varit mer populära än de andra. Jag använder innehållsanalys eftersom jag tar upp de viktigaste sakerna i undersökningen och visar skillnader mellan olika svar. Tuomi och Sarajärvi (2009:103) skriver att det är fråga om innehållsanalys när man vill beskriva innehållet i dokumentet verbalt. De fortsätter att en nackdel med innehållsanalysen är att det är möjligt att man inte lyckas att dra slutsatser av resultaten när man har ordnat materialet utan att man bara presenterar vad man har hittat.

När det gäller flervalfrågor och Likertskalor, räknar jag hur många informanter som har valt ett visst alternativ. När det gäller öppna frågor, indelar jag svaren på så sätt att jag kategoriserar samma resultat i samma grupp och räknar hur många informanter som har svarat på samma sätt. Jag analyserar också materialet på djupare nivå och diskuterar teman och därför är min undersökning också kvalitativ. Jag analyserar också materialet på så sätt att jag indelar materialet enligt kön för att få en uppfattning om det finns märkbara skillnader mellan män och kvinnor.

2. TEORETISK BAKGRUND

I den teoretiska bakgrunddelen presenterar jag teori, begrepp och tidigare forskningsresultat som handlar mitt tema. Jag har indelat kapitlet i två delar: språkanvändning och attityder till språk.

2.1. Språkanvändning

Catarina Schmidt (2016:173–174) skriver om språkanvändningen på fritiden i sin artikel ”Sammanhangets och språkanvändningens betydelse för elevers läs- och skrivlärande”. Schmidt skriver om Jim Cummins definition enligt vilken *språkanvändning* är att lyssna, samtala, läsa och skriva. Genom att använda språket på fritiden kan man utveckla en starkare *språklig medvetenhet*, vilket betyder att man förstår hur språket är uppbyggt på och hur man på rätt sätt kan använda språket för olika syften. Cummins påpekar också att det skulle vara bra om språkanvändningen skulle ske i autentiska och meningsfulla situationer, det vill säga i språkets naturliga miljö. Han fortsätter att språkanvändningen också hjälper att lära sig mer specifika ord, vilket i sin tur hjälper att utveckla djupare läs- och skrivförmåga. (Cummins via Schmidt 2016:173–174)

Leo van Lier (1996:42–43, 54) skriver om viktigheten att utsätta sig för språket. Han anser att det är viktigt som språkinlärare att ha möjlighet att delta i situationer som kräver interaktion, till exempel i diskussioner. För att man lär sig språket ”ordentligt” borde man bekanta sig med språket och reflektera över hur språket fungerar. Han anser att språkutvecklingen snarare händer mellan lektionerna än på lektionerna. Han fortsätter att studerande borde använda språket på samma nivå på fritiden som de använder det på lektionerna för om gapet mellan det som görs på lektionerna och det som görs på fritiden är för stort, lär man sig troligen ingenting. Med tanke på mitt tema skulle det här betyda att gymnasister borde använda svenska på så sätt som passar dem bäst och användningen av språket borde inte vara för svår eftersom de inte annars lär sig så bra.

Van Lier (1996:46–46) fortsätter att gapet också kan uppstå om studeranden upplever att skolan inte förbereder för språkanvändningen utanför skolan. Han skriver att inlärarens egenskaper (attityder, karaktärsdrag, intressen, tidigare kunskaper) inverkar också på hur bra

inläraren kan utnyttja kunskaper utanför skolan. Omgivningen och omständigheterna kring språkinläringen har också inverkan på utsättning för språket. Därför ville jag ta reda på om gymnasister anser att de har haft tillräckligt många möjligheter att använda svenska på fritiden.

Eeva Tuokko (2009:5, 31) presenterar i sin rapport forskningsresultat gällande finska niondeklassisternas språkkunskaper i B-svenska, det vill säga de elever som har börjat studera svenska i sjunde klassen. I undersökningen deltog 5 306 elever, vilket är ett ganska stort antal. Jag tar upp några intressanta och centrala forskningsresultat som handlar om mitt tema och jämför dem senare med mina resultat av gymnasisternas språkanvändning så att man kan se om det finns stora skillnader. Gällande språkanvändningen utanför skolan, visade resultaten i Tuokkos undersökning att 42 % av informanterna aldrig använde svenska på fritiden. Av informanterna använde 48 % svenska sällan, och det fanns bara 9 % som använde svenska lite på fritiden och 1 % som ofta använde svenska.

Jag presenterar också en annan undersökning där man hade undersökt niondeklassisternas språkanvändning på fritiden, men i den här undersökningen var informantgruppen elever som studerade A-svenska. Förstås är det inte samma sak att studera A-svenska som B-svenska, men den här undersökningen tar upp olika slags användningar av svenska på fritiden och därför vill jag presentera några forskningsresultat.

I Raili Hildén och Juhani Rautopuros undersökning deltog 1 679 elever som studerade A-svenska, vilket var nästan hälften av alla niondeklassister som studerar A-svenska i Finland. Enligt resultaten svarade 69 % av eleverna att läraren åtminstone ibland hade uppmuntrat dem att använda svenska på fritiden. När det gäller själva språkanvändningen, använde informanterna svenska bara lite på fritiden. Vanligast var att de använde svenska med kompisar eller släktingar (14 % av informanterna). Det som kanske var lite överraskande var att det fanns bara 5 % som hade tittat på filmer eller videor på svenska och 9 % som lyssnade på svenskspråkig musik. Bara 4 % läste ibland svenskspråkiga texter på Internet. Hildén och Rautopuro konstaterar att läroplanens mål gällande hur bra elever kan tillämpa sina kunskaper realiserades dåligt. (Hildén & Rautopuro 2014:5, 113, 115–116)

Det som var viktigt var att fritidsanvändningen förbättrade kunskaper i alla språkområden, det vill säga i hörförståelse, läsförståelse, färdighet att tala och i färdighet att skriva (Hildén

& Rautopuro 2014:162–163). Jag anser att det här är ett betydande resultat som bevisar att det faktiskt är viktigt att använda språket på fritiden. Man kan anta att samma resultat också gäller gymnasisternas fritidsanvändning av svenska i min undersökning. Om de kan språket eller om de förhåller sig positivt till svenskan, använder de troligen också svenska på fritiden. Man måste också ta hänsyn till att Tuokko (2009) har gjort sin undersökning 2009 så det är möjligt att attityder och speciellt användningen av språket har förändrats.

2.2. Attityder till språk

Jan Einarsson (2009:217) skriver i sin bok *Språksociologi* att *attityder* är en tendens för beteendet. Han skriver om Fishbein och Ajzens definition enligt vilken attityder är en tendens att visa gillande eller ogillande mot något, till exempel ett språk eller en grupp (Fishbein & Ajzen via Einarsson 2009:217). Ellen Bijvoet (2008:119) definierar attityder som reaktioner mot språkliga varieteter, vilket kan ses i inställningen om man till exempel gillar eller ogillar något språk. Det kan också ses i beteendet, om man till exempel undviker att använda något ord. Jag anser att Bijvoets definition är mest passande eftersom den tar hänsyn till att attityderna har ett samband med beteendet.

Attitydernas uppgift är att hjälpa förstå världen bättre genom att organisera den. De första attityderna utvecklas redan i barndomen när barn identifierar sig med föräldrarna. Det här kallas för *den primära socialisationen*. När barnets vänner, lärare och medier inverkar på attityder, talar man om *den sekundära socialisationen*. Attityder kan också bygga på egna erfarenheter. (Einarsson 2009:218–219)

Einarsson (2009:218) tar upp en viktig sak gällande attityder: det är svårt att skilja attityder till själva språket och attityder till språkbrukare eller en grupp av språkbrukare. Han påpekar också att attityder mot ett språk faktiskt är attityder mot människor som talar språket. Bengt Nordberg (2008:23) är av samma åsikt med Einarsson: man har ofta positiva eller negativa attityder till egenskaper hos människor som talar språket och inte nödvändigtvis till själva språket.

Jag anser att den här sistnämnda saken är speciellt intressant med tanke på att finländare ofta har ganska dåliga attityder mot svenska, men det är möjligt att dessa attityder är mot svenskar

eller finlandssvenskar. För finländare har ofta till exempel många fördomar mot svenskar och finlandssvenskar, till exempel att svenskar eller speciellt finlandssvenskar är rika och att de har allt bättre i livet än finländare. Därför är finländare möjligen lite avundsjuka på dem, vilket också syns som negativa attityder till svenskar och finlandssvenskar och till och med till svenska språket.

Niclas Abrahamsson (2009:207) skriver om Robert Gardners definition som skiljer motivation och attityder gällande andraspråksinläring. Enligt Gardner är *motivation* viljan att lära sig ett språk och attityder är inlärares föreställningar om språket, människor som talar språket och landets kultur, men också om språkinläring. Gardner fortsätter att attityderna inverkar på motivationen som i sin tur kan direkt eller indirekt inverka på inläringen medan själva attityderna inverkar indirekt på språkinläringen. (Gardner via Abrahamsson 2009:207)

Som man kan anta har positiva attityder en positiv inverkan på motivation och inläring, och negativa attityder har en negativ inverkan. Gardner definierar också en *integrativ* och en *instrumentell motivation* för andraspråksinläring. Det är fråga om integrativ motivation när man vill identifiera sig med språket, människor som talar språket och landets kultur och när man vill att man är socialt accepterad av målspråkstalarna och att man anpassar sig till gruppen. När det är fråga om instrumentell motivation, är språket instrument för att nå någonting annat som till exempel ett bra arbete. (Gardner via Abrahamsson 2009:207)

Av dessa två har den integrativa motivationen upptäckts att ha mer inverkan på språkinläringen, men det är också möjligt att ha en stark instrumentell motivation. Det som är svårt att säga är om en hög motivation inverkar positivt på inläringen eller om goda resultat inverkar positivt på motivationen. (Gardner via Abrahamsson 2009:207–208) Ur denna synvinkel skulle man kunna anta att studerande som använder svenska på fritiden också har hög motivation för att lära sig svenska och positiva attityder mot svenska och vice versa.

Tuokko (2009:33) tog också reda på vilka slags attityder elever hade till svenska. När det gällde svenska som skolämne, ansåg 47 % av informanterna att svenska är ett tråkigt eller ganska tråkigt skolämne. Undersökningen tog också reda på om eleverna ansåg att de behöver svenska i vardagslivet. Av informanterna 46 % ansåg att de inte kommer att behöva

svenska i vardagslivet, men 35 % av informanterna ansåg att de kommer att behöva svenska på arbetet. Informanterna ansåg också att svenska är ett svårt (23 %) eller ganska svårt (29 %) ämne.

Resultatet visade att flickorna hade mer positiva attityder till svenska än pojkar. De elever som skulle fortsätta till gymnasiet förhöll sig mer positivt till svenska än de som skulle fortsätta till yrkesskolan, även om de pojkar som skulle fortsätta till gymnasiet också hade ganska negativa attityder till svenska. (Tuokko 2009:34–35) När det gäller dessa resultat, skulle man kunna anta att gymnasister kanske har lite bättre attityder till svenska än elever i nionde klassen.

Undersökningen tog också reda på vilka saker som var tråkiga när det gällde att studera svenska. De tråkigaste upplevelserna var att lära sig ord utantill, grammatik i allmänhet och långa uppsatser. De roligaste upplevelserna var bland annat när elever hade lyckats och fått bra betyg, när de hade uppfattat något eller om de hade kunnat använda språket i det verkliga livet. (Tuokko 2009:38)

3. ANALYS OCH RESULTAT

I analys- och resultatdelen presenterar jag resultat av min undersökning. Jag har indelat kapitlet i tre delar: informanternas bakgrundinformation, användning av svenska på fritiden och attityder till svenskan och dess användning. Jag anger procenttal som jag har avrundat. Jag anger också några exempel på informanternas svar. Jag har översatt exempel till svenska och jag anger dem inom parenteser. Jag behandlar informanternas svar anonymt, vilket betyder att jag skriver om informanterna som informant 1, 2 och 3.

3.1. Informanternas bakgrundsinformation

I min undersökning har jag 50 informanter som är 17–18 år gamla och 3 informanter som är 19–20 år gamla. I undersökningen deltog 23 män och 30 kvinnor. Av informanterna har 50 finska som modersmål och 3 har både finska och något annat språk som modersmål, men inte svenska. Även om det är möjligt att ha bara ett språk som registrerat modersmål i Finland, hade några informanter valt två språk, vilket är deras egen uppfattning om sitt modersmål. Av informanterna hade 51 börjat studera svenska i sjunde klassen och 1 hade börjat studera svenska i femte klassen och 1 i sjätte klassen. De flesta informanter (48 informanter) hade studerat 4 kurser i svenska i gymnasiet, 2 informanter hade studerat 5 kurser, 2 informanter 6 kurser och 1 informant hade studerat 2 kurser.

3.2. Användning av svenska på fritiden

Jag tog reda på hur gymnasister använder svenska på fritiden. Det var möjligt att välja flera alternativ gällande språkets fritidsanvändning. De mest populära sätten att använda svenska på fritiden var att titta på tv-serier eller filmer på svenska (25 informanter, 23 %) och att resa till Sverige eller andra nordiska länder (22 informanter, 21%). De näst populäraste sätten var att lyssna på svensk musik eller radio (17 informanter, 16 %) och att tala svenska hemma eller med kompisar (14 informanter, 13 %). Av informanterna hade 10 (9 %) svarat att de inte använder svenska på fritiden.

Informanterna upplevde att tv-serier och filmer också var det nyttigaste sättet att lära sig svenska på fritiden (16 informanter, 27 %). Informanterna motiverade att de lär sig nya ord och uttal genom att titta på tv-serier och att tv-serier också motiverar dem att studera svenska. De näst nyttigaste sätten var att lyssna på svenskspråkig musik (7 informanter, 12 %) och att tala svenska (6 informanter, 10 %). Av informanterna hade 18 (30 %) inte svarat på vilket sätt som hjälper dem att lära sig svenska bäst. Här finns ett exempel på en informants svar:

Exempel 1

”Puhuminen kavereiden kanssa, koska asiat jäävät itse tuotetuista keskusteluista helpommin mieleen.” (Informant 1)

(Att tala med kompisar eftersom man lättare kommer ihåg saker från självproducerade diskussioner.)

I exempel 1 skriver informanten att det nyttigaste sättet att lära sig svenska på fritiden är att tala för man kommer ihåg ord och uttryck bättre när man själv har använt dem i diskussioner med kompisar. Det här exemplet bekräftar Leo van Liers (1996) tanke att det är viktigt att tala språket för att lära sig språket bättre.

Resultatet visade att de flesta informanter (35 informanter, 66 %) använder svenska på fritiden. Det fanns 18 informanter (34 %) som svarade att de sällan eller aldrig använder svenska på fritiden. Av informanterna svarade 14 (26 %) att de använder svenska några gånger om året och 7 (13 %) att de använder svenska några gånger i månaden. Därtill fanns det 13 informanter (25 %) som använder svenska varje vecka och 1 informant (2 %) som använder svenska varje dag.

Här fanns det några skillnader mellan män och kvinnor för det fanns 21 kvinnor (70 %) som hade svarat att de använder svenska på fritiden och 9 kvinnor (30 %) som inte använder svenska på fritiden. När det gäller män, fanns det 14 män (61 %) som hade svarat att de använder svenska på fritiden och 9 män (39 %) som inte använder svenska på fritiden. Enligt mitt resultat syns det att män inte använder svenska lika mycket på fritiden som kvinnor.

Det här kan betyda att män inte är lika intresserade av svenska eller att de inte har lika stor motivation att använda svenska på fritiden som kvinnor. Män och kvinnor har också olika sätt att tillbringa fritid, vilket också kan inverka på hur de använder språk på fritiden. Jag

anser att män till exempel brukar spela olika slags spel på fritiden och nästan alla spel är engelskspråkiga. Det är möjligt att kvinnor lättare hittar intressanta sätt att använda svenska på fritiden än män, för det fanns till exempel ingen man som hade svarat att de tittar på svenskspråkiga videobloggar eller läser nyheter, böcker och bloggar på svenska.

Jag anser att det är bra att de flesta informanter använder svenska på fritiden och att det kan tolkas som en vilja att lära sig svenska bättre eller som ett ökat intresse för svenska språket. Ändå borde man ta hänsyn till att användningen av språket också kan betyda att man bara ibland tittar på några filmer på svenska, men det är svårare att veta hur mycket fritidsspråkanvändningen faktiskt har främjat språkinläringen.

Jag tog också reda på varför gymnasister vill eller inte vill använda svenska på fritiden. Den första orsaken var svaga kunskaper: till och med 22 informanter (34 %) svarade att de inte använder svenska utanför skolan eftersom de ansåg att deras språkkunskaper är för svaga eller otillräckliga eller eftersom svenska är för svårt för dem. Den andra orsaken var att de inte behöver svenska utanför skolan. Resultatet visade också att det fanns informanter som hellre vill använda engelska i stället för svenska som i exemplet nedan:

Exempel 2

”En halua käyttää ruotsia, sillä se ei ole niin tuttu kieli kuin englanti, enkä osaa sitä niin hyvin.” (Informant 2)

(Jag vill inte använda svenska för den är inte ett lika bekant språk som engelska och jag kan inte den så bra.)

I exempel 2 berättar informanten att svenska inte är ett lika bekant språk som engelska och att hon inte heller kan svenska så bra och därför vill hon inte heller använda den. Det fanns också andra informanter som hade svarat att de inte vill använda svenska eftersom de behöver mer engelska än svenska och eftersom de också kan engelska bättre. Exempel 2 sammanfattar varför några gymnasister inte vill använda svenska på fritiden. Engelskan har nuförtiden en dominerande position och några gymnasister upplever också att det inte finns behov av svenska utanför skolan eller att de inte har tillräckliga kunskaper i svenska för att använda den. Av informanterna vill 12 (18 %) använda svenska eftersom de vill utveckla sina språkkunskaper eller eftersom de är intresserade av språket, vilket kan tolkas som märke för integrativ motivation.

Det fanns inte stora skillnader gällande om gymnasister ansåg att de har haft tillräckligt med möjligheter att använda svenska på fritiden. Av informanterna var 16 (30 %) helt eller någorlunda av samma åsikt att de har haft tillräckligt med möjligheter att använda svenska på fritiden medan 21 informanter (40 %) var helt eller någorlunda av annan åsikt och 16 informanter (30 %) kunde inte säga.

Det fanns inte heller något visst sätt på vilket informanter skulle vilja använda mer svenska på fritiden, men jag fick den uppfattningen att gymnasister skulle vilja använda mer svenska på vardagliga situationer. Informanter svarade till exempel att de skulle vilja använda svenska på affärerna och på staden. De två svaren som fick mest stöd var att de skulle vilja använda mer svenska genom att tala (9 informanter, 15 %) och genom att resa (7 informanter, 11 %), som också är bra exempel på praktisk språkanvändning. Svaren stöder Cummins (Cummins via Schmidt 2016:173–174) teori att språkanvändning borde ske i meningsfulla situationer. Här finns ett exempel på ovannämnda saker:

Exempel 3

”Päivittäisesti esim. netissä tai puhumalla, kuten englantiakin käytetään. Silloin kieltä olisi ’pakko’ käyttää ja oppia”. (Informant 3)

(Dagligen till exempel på nätet och genom att tala på samma sätt som man använder engelska. Då skulle man vara ”tvungen” att använda språket och lära sig.)

I exempel 3 skriver informanten att hon skulle vilja använda mer svenska i talsituationer eller på Internet dagligen på samma sätt som man använder engelska. Hon fortsätter att man då är ”tvungen” att använda språket och att lära sig. Av informanterna hade 18 (30 %) inte svarat på vilket sätt de skulle vilja använda mer svenska på fritiden. Jag tror ändå inte att det här skulle betyda att alla 18 informanter inte skulle vilja använda mer svenska på fritiden för det fanns därtill 7 informanter (11 %) som hade svarat att de inte skulle vilja använda mer svenska på fritiden. Jag tror att de flesta av dessa 18 informanter som inte hade svarat på frågan kunde inte säga på vilket sätt de skulle vilja använda mer svenska.

Däremot fick jag ett ganska tydligt resultat att informanterna ansåg att läraren hade gett tillräckligt råd av användningen av svenska: sammanlagt 36 informanter (68 %) var helt eller

någorlunda av samma åsikt och bara 6 informanter (11 %) var helt eller någorlunda av annan åsikt medan 11 informanter (21 %) inte kunde säga. Mitt resultat motsvarar ganska bra Hildén och Rautopuros (2014:113) undersökning där 69 % av 9-klassisterna som studerade A-svenska ansåg att läraren åtminstone ibland hade uppmuntrat att använda svenska på fritiden. I min undersökning var de populäraste råden som läraren hade gett att titta på svenskspråkiga filmer eller tv-serier och att läsa böcker, tidningar eller bloggar på svenska. Några informanter nämnde också att läraren till exempel hade uppmuntrat att söka sommarjobb i Sverige.

3.3. Attityder till svenskan och dess användning

Resultatet visade att 37 informanter (70 %) var helt eller någorlunda av samma åsikt om att de vill lära sig bra svenska. Av informanterna var 9 (17 %) helt eller någorlunda av annan åsikt, medan 7 informanter (13 %) inte kunde säga. Enligt mitt resultat fanns det 29 informanter (55 %) som gillar att studera svenska och 16 informanter (30 %) som inte gillar att studera svenska och 8 informanter (15 %) som inte kunde säga. I min undersökning hade gymnasister lite bättre attityder till svenska än i Tuokkos (2009:33) undersökning om niondeklassisters attityder till svenskan. Man kan fortfarande se att svenska är ett skolämne som man antingen gillar eller inte. I min undersökning fanns det inte lika stora skillnader mellan mäns och kvinnors attityder till svenskan som i Tuokkos (2009:34–35) undersökning.

Informanterna nämnde att de trevligaste eller de mest intressanta sakerna i svenskan var att lära sig nya saker och ordförråd (11 informanter, 19 %) och att tala svenska (6 informanter, 11 %), men här borde man ta hänsyn till att det fanns många olika slags svar. Det som upplevdes mest ointressant var grammatik i sin helhet (20 informanter, 33 %), vilket också motsvarar Tuokkos (2009:38) undersökning. Den andra saken var att lära sig ord utantill (9 informanter, 15 %), men det fanns också många olika slags svar till exempel saker som känns svåra eller onödiga i vardagslivet och uttal.

Nästan två tredjedelar av informanterna (33 informanter, 62 %) ansåg att det är viktigt att kunna svenska medan 15 informanter (28 %) var av annan åsikt och 5 informanter (9 %) inte kunde säga. Jag frågade också i vilka situationer informanter tror att de kommer att behöva svenska i framtiden. De två svaren som fick mest stöd var att resa till Sverige eller andra

nordiska länder eller på arbetet. Några informanter hade också mer instrumentell motivation för svenskan för de vill till exempel lära sig den bra för att få bra betyg. Några visste också att de kommer att behöva svenska i fortsatta studier eller senare i arbetslivet.

Det syns också att svenska är ett ämne som är antingen svårt eller lätt för studerande. Av informanterna ansåg 22 (42 %) att svenska är lätt eller ganska lätt medan 16 informanter (30 %) ansåg att svenska är svårt eller ganska svårt och 15 informanter (28 %) kunde inte säga. Enligt resultatet var de lättaste sakerna i svenskan enligt 19 informanter (40 %) ordförråd och enligt 14 informanter (29 %) grammatik. Några informanter nämnde också att grammatiken är lättare i svenskan jämfört med engelskan.

Det fanns också 17 informanter (28 %) som ansåg att grammatiken är den svåraste saken i svenskan. Det fanns också 10 informanter (17 %) som ansåg att ordförrådet är den svåraste saken i svenskan. Av dessa lite motstridiga resultat kan man ändå dra slutsatser att det som är svårt för andra är lätt för andra och vice versa och att studerandenas egna språkkunskaper inverkar på saken. Uttal och att tala och att förstå svenska upplevdes också som svåra, men det fanns också väldigt många olika slags svar, vilket man kan se i följande exempel:

Exempel 4

”Helppoa ovat kielioppi ja sanat, jotka muistuttavat englannin kielen kielioppia ja sanoja. Vaikeaa ovat miljoonat eri taivutusmuodot ja pitkät, täynnä pikku sanoja, olevat lauseet. Vaikeaa nopean (puhutun) ’Ruotsin ruotsin’ ymmärtäminen ja ääntäminen verrattuna suomenruotsiin”. (Informant 3)

(Lätta saker är grammatik och ord som liknar engelskans grammatik och ord. Svåra saker är miljoner av olika slags böjningsformer och långa satser som innehåller många små ord. Det är svårt att förstå snabb ”rikssvenska” (i tal) och uttala rikssvenska jämfört med finlandssvenska.)

Exempel 4 ovan sammanfattar bra vilka saker informanterna upplevde som svåra. Informanten berättar att grammatik och ord som liknar engelska är lätta medan några grammatiska saker, som många olika slags böjningsformer och satser som innehåller många små ord, är svåra. Hon fortsätter att det också är svårt att förstå rikssvenska som talas snabbt och att uttala rikssvenska om man jämför med finlandssvenska.

Resultatet visade att 22 av informanterna (42 %) tänker skriva svenska i studentskrivningar medan 24 (45 %) tänker inte. Av informanterna kunde 7 informanter (13 %) inte säga. Av dessa 24 informanter som inte vill skriva svenska var 16 män (67 %). Det fanns 12 (17 %) informanter som svarade att de inte ska skriva svenska eftersom de inte kan språket tillräckligt bra eller eftersom de inte alls kan språket. Sedan fanns det 8 informanter (11 %) som ansåg att de inte kommer att behöva svenska i framtiden och därför vill de inte heller skriva den. Det fanns också 9 informanter (13 %) som tänker satsa på andra ämnen och speciellt på engelska. De informanter som vill skriva svenska ansåg att de var ganska bra på den eller att de var intresserade av språket. Det fanns också många som ansåg att de skulle dra nytta av svenska i framtiden om de skriver den.

Det var intressant att upptäcka att det också fanns informanter som ansåg att man borde börja studera svenska tidigare för att lära sig den bättre även om de själva inte var speciellt intresserade av språket. Det syns i exemplet nedan:

Exempel 5

”Kielenä ruotsin opiskelu tuntuu minusta hankalalta ja turhalta. Jotta kieltä olisi mukava opiskella, olisin halunnut, että opetus olisi aloitettu samaan aikaan kuin englannin tai vuotta myöhemmin”. (Informant 3)

(För mig känns det svårt och onödigt att studera svenska. För att det skulle vara trevligt att studera språket skulle jag ha velat att undervisningen skulle ha börjat samtidigt som engelska eller ett år senare.)

I exemplet ovan berättar informanten att svenska känns svårt och onödigt. Hon fortsätter att man borde ha börjat studera svenska samtidigt som engelska eller ett år senare för att det skulle vara trevligt att studera språket. Det fanns också 5 informanter (9 %) som tog ställning till att svenska borde vara ett valfritt ämne och att man borde avstå från ”tvångssvenskan”. Det var intressant att några informanter ville ta upp ”tvångssvenskan” fast jag inte hade talat eller frågat om den.

Det syns att några gymnasister har lärt sig att tänka på svenska som ett obligatoriskt ämne, fast det finns många andra ämnen i skolan som också är obligatoriska. Jag tror att det är möjligt att några informanter redan tidigt har bildat negativa attityder till svenskan och att både familjen och samhället samt medierna har påverkat saken. Här kan man tala om

Einarssons (2009:218–219) primära och sekundära socialisation. Man kan också se att negativa attityder till svenska är ett ställningstagande till behovet av svenskan, det vill säga att attityder kan ses i beteende som Bijvoet (2008:119) skriver.

4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna avhandling var att få en uppfattning av hur och hur mycket finska gymnasister använder svenska på fritiden och hur de förhåller sig till svenskan och dess användning på fritiden. Materialet bestod av svar på enkäten av 53 informanter, och min undersökning var både kvantitativ och kvalitativ. Jag använde innehållsanalys för att analysera materialet.

De viktigaste resultaten var att två tredjedelar av informanterna (35 informanter, 66 %) använde svenska på fritiden åtminstone några gånger om året, vilket enligt min mening är ett bra resultat och kan tolkas som vilja att lära sig bättre svenska. Informanterna använde svenska mest genom att titta på svenskspråkiga tv-serier och filmer och genom att resa till Sverige eller andra nordiska länder. Den största orsaken för att informanterna inte använde svenska var svaga eller otillräckliga kunskaper i svenska, men det är möjligt att några informanter hade förstått den här frågan på så sätt att språkanvändningen betyder att tala svenska medan jag själv hade tänkt på att tala, att lyssna, att läsa och att skriva. Jag borde kanske ha förklarat det bättre i enkäten.

De som ville använda svenska var intresserade av språket och ville utveckla sina språkkunskaper. Enligt mitt resultat använde kvinnor lite mer svenska på fritiden än män, vilket kan bero på att män och kvinnor har också olika sätt att tillbringa fritid som jag diskuterade i analys- och resultatdelen. Jag fick den uppfattningen att informanterna skulle vilja använda mer svenska på vardagliga situationer, vilket stöder Cummins (Cummins via Schmidt 2016:173–174) teori att språkanvändning borde ske i meningsfulla situationer.

Enligt min undersökning ansåg informanterna att läraren hade motiverat dem väl att använda svenska på fritiden. Informanterna ville också lära sig bra svenska, men det fanns skillnader i om de gillade att studera svenska (55 %) eller inte (30 %) eller om de inte kunde säga (15

%). Av informanterna ansåg 62 % också att det är viktigt att kunna svenska och att de kommer att behöva svenska på arbetet eller när de reser till Sverige.

Mitt resultat visade att gymnasister har lite bättre attityder till svenska än niondeklassisterna i Tuokkos (2009) undersökning. Det fanns inte så stora skillnader mellan män och kvinnors attityder till svenskan i min undersökning, men det fanns flera kvinnor som tänkte skriva svenska i studentskrivningar, vilket kan tolkas som märke för att kvinnor har lite större motivation för svenskan eller att de upplever att de kommer att dra mer nytta av svenska i framtiden. Trots att över hälften av informanterna förhöll sig positivt till svenskan, kan man se att svenska fortfarande är ”tvångssvenska” för några studerande.

Eftersom jag inte hade så många informanter i min undersökning, kan man inte generalisera att mitt resultat motsvarar alla gymnasisters språkanvändning på fritiden och attityder till svenskan. Man skulle kunna fortsätta denna undersökning genom att studera om det finns ett samband mellan fritidsanvändningen av svenska och bra betyg i svenska och bra språkkunskaper. Det var intressant att upptäcka hur mycket engelska numera påverkar svenskans ställning och därför skulle det vara intressant att göra en likadan undersökning i engelska och jämföra om det finns stora skillnader mellan fritidsanvändningen av engelska eller andra språk och svenska.

LITTERATURFÖRTECKNING

Material

Enkät svar besvarade av 53 informanter. Insamlingstid: 7–11 april 2017. Materialet bevaras hos skribenten.

Övrig litteratur

Abrahamsson, Niclas, 2009: *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Bijvoet, Ellen, 2008: Attityder till språk. I: *Sociolingvistik*. Red. av Eva Sundgren. Stockholm: Liber. S.113–143.

Einarsson, Jan, 2009: *Språksociologi*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hildén, Raili & Rautopuro, Juhani, 2014: *Ruotsin kielen A-oppimäärän oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2013* [online]. Opetushallitus. [Citerat 30.3.2017]. Tillgänglig:
<http://www.oph.fi/download/160073_ruotsin_kielen_a_oppimaaran_oppimistulokset_perusopetuksen_paattovaiheessa_2.pdf>.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 2004: *Tutki ja kirjoita*. 11. painos. Helsinki: Tammi.

Nordberg, Bengt, 2008: Vad är sociolingvistik? I: *Sociolingvistik*. Red. av Eva Sundgren. Stockholm: Liber. S.11–33.

Schmidt, Catarina, 2016: Sammanhangets och språkanvändningens betydelse för elevers läs- och skrivlärande. I: *Svenska: ett inkluderande ämne*. Red. av Bergh Nestlog, Ewa & Larsson, Nils. Stockholm: Svenskläraryöreningen. S.172–188.

Tuokko, Eeva, 2009: *Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten kansallinen arviointi 2008* [online]. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. [Citerat 30.3.2017]. Tillgänglig:
<https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/OPH_0109.pdf>.

Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli, 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Van Lier, Leo, 1996: *Interaction in the language curriculum: awareness, autonomy and authenticity*. London: Longman.

BILAGA. Enkät

Kysely lukiolaisten asenteista ruotsin kieltä kohtaan ja ruotsin kielen käytöstä vapaa-ajalla

Ikä: _____

Sukupuoli: mies

nainen

Äidinkieli: suomi

ruotsi

muu, mikä? _____

Mistä luokasta lähtien olet opiskellut ruotsia? _____

Kuinka monta kurssia olet opiskellut ruotsia lukiossa? _____

Vastaa seuraaviin kysymyksiin ympyröimällä omasta mielestäsi sopivin vaihtoehto:

1. Käytän ruotsin kieltä vapaa-ajallani (voit valita useamman):

- a) Katsomalla ruotsinkielisiä tv-sarjoja tai elokuvia
- b) Katsomalla ruotsinkielisiä videoblogeja
- c) Lukemalla ruotsinkielisiä sanomalehtiä tai kirjoja
- d) Lukemalla ruotsinkielisiä blogeja
- e) Puhumalla ruotsia kotona tai kavereiden kanssa
- f) Matkustaessani Ruotsiin tai muihin Pohjoismaihin
- g) Kuuntelemalla ruotsinkielistä musiikkia tai radiota
- h) Muulla tavalla, miten?

2. Mikä yllämainituista tavoista on auttanut sinua parhaiten oppimaan ruotsia ja miksi?

3. Käytän ruotsin kieltä vapaa-ajallani:

- a) Päivittäin
- b) Viikoittain
- c) Pari kertaa kuukaudessa
- d) Pari kertaa vuodessa
- e) Harvemmin tai en koskaan

4. Miksi haluat tai miksi et halua käyttää ruotsia vapaa-ajallasi?

5. Mielestäni minulla on ollut tarpeeksi mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä vapaa-ajallani:

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Jokseenkin samaa mieltä
- c) En osaa sanoa
- d) Jokseenkin eri mieltä
- e) Täysin eri mieltä

6. Millä tavalla haluaisit käyttää enemmän ruotsin kieltä vapaa-ajallasi?

7. Mielestäni opettaja on antanut tarpeeksi vinkkejä ruotsin kielen käyttöön liittyen:

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Jokseenkin samaa mieltä
- c) En osaa sanoa
- d) Jokseenkin eri mieltä
- e) Täysin eri mieltä

8. Millaisia vinkkejä opettaja on antanut ruotsin kielen käyttöön liittyen?

9. Haluan oppia ruotsin kieltä hyvin:

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Jokseenkin samaa mieltä
- c) En osaa sanoa
- d) Jokseenkin eri mieltä
- e) Täysin eri mieltä

10. Pidän ruotsin kielen opiskelusta:

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Jokseenkin samaa mieltä
- c) En osaa sanoa
- d) Jokseenkin eri mieltä
- e) Täysin eri mieltä

11. Mitkä asiat ovat olleet kiinnostavia tai mukavia ruotsin kielen opiskelussa?

12. Mitkä asiat ovat olleet vähemmän kiinnostavia ruotsin kielen opiskelussa?

13. Koen ruotsin kielen osaamisen tarpeelliseksi:

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Jokseenkin samaa mieltä
- c) En osaa sanoa
- d) Jokseenkin eri mieltä
- e) Täysin eri mieltä

14. Millaisissa tilanteissa uskot tarvitsevasi ruotsia tulevaisuudessa?

15. Mielestäni ruotsin kieli on:

- a) Helppoa
- b) Melko helppoa
- c) En osaa sanoa
- d) Melko vaikeaa
- e) Vaikeaa

16. Mitkä asiat koet helpoiksi ja mitkä vaikeiksi ruotsin opiskelussa?

17. Aion kirjoittaa ruotsin ylioppilaskirjoituksissa:

- a) Kyllä
- b) En osaa sanoa
- c) En

18. Miksi haluat tai miksi et halua kirjoittaa ruotsia?

19. Millaisia muita ajatuksia sinulla on ruotsin kieleen ja sen käyttämiseen liittyen?

Kiitos vastauksistasi!